

پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت نوجوانان شهر قزوین بر اساس مسئولیت‌پذیری و سبک‌های دفاعی در دانش‌آموزان دختر

سارا ضیافر^۱

فاطمه علیجانی^{۲*}

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت در نوجوانان شهر قزوین بر اساس مسئولیت‌پذیری و سبک‌های دفاعی بود.

روش: روش پژوهش بر حسب هدف کاربردی، از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی و همین‌طور از نظر نوع داده کمی بود. جامعه آماری تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر قزوین در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای، تعداد ۳۲۵ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت (یانگ، ۱۹۹۶)، مسئولیت‌پذیری (کالیفرنیا، ۱۹۴۸) و سبک‌های دفاعی (اندرز و همکاران، ۱۹۹۳) استفاده گردید. تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS20 در دو بخش توصیفی و استنباطی (همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام) در سطح معناداری ۰/۰۵ انجام پذیرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مسئولیت‌پذیری با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی؛ مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی و با مکانیسم‌های دفاعی رشد نیافته و روان‌آزرده رابطه مثبت داشت. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد مسئولیت‌پذیری به همراه مکانیسم‌های دفاعی رشد یافته و مکانیسم‌های دفاعی روان‌آزرده می‌تواند ۱۰٪ واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: اعتیاد با تاثیر شخصیت و وظیفه‌شناسی و سبک‌های دفاعی رشد یافته و اختلالات محور I و II رابطه دارد و افراد با شخصیت و وظیفه‌شناسی با سبک‌های دفاعی رشد یافته اعتیادی کمتری به اینترنت دارند.

واژگان کلیدی: اعتیاد به اینترنت، مسئولیت‌پذیری، سبک‌های دفاعی، دانش‌آموزان دختر

^۱ کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

^۲ استادیار گروه مشاوره، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران (نویسنده مسئول). ftm.aliyani@gmail.com

مقدمه

امروزه اعتیاد به اینترنت^۱ در جوامع و فرهنگ‌های مختلف رواج یافته (لی، کو و چو^۲، ۲۰۱۵) و شیوع فزاینده آن ضرورت شناسایی علل، پیامدها و عوارض آن را نزد پژوهشگران و متخصصان آشکار کرده است (ابراهیمی مقدم و اکبری، ۱۳۹۴). رشد روزافزون اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن باعث شده از این اختلال به عنوان اعتیادی یاد شود که متداول‌تر از همه اعتیادهای رفتاری است (ساریسکا، لاجمن، مارکت، روتر و مونتاز^۳، ۲۰۱۷). اعتیاد به اینترنت اصطلاحی بود که برای اولین بار توسط یانگ مطرح شد این پدیده یک رفتار غیرانطباقی است؛ رفتاری که در ادبیات روانشناسی، وابستگی و در ادبیات حقوقی، اعتیاد نام دارد. امروزه بسیاری از افراد در قالب جستجوهای اینترنتی سعی دارند مشکلات، مسائل و نیازهای ارضا نشده خود را حل کنند و نیازهای روانی و اجتماعی خود را این‌گونه پاسخگو باشند که باید به بررسی علل ایجادکننده آن پرداخت. اعتیاد به اینترنت یا وابستگی رفتاری به اینترنت، صرف نظر از این که آن را یک بیماری یا آسیب روانی یا معضل اجتماعی بدانیم، پدیده‌ای است مزمن، فراگیر و صعودکننده که با صدمات جدی جسمانی، مالی، خانوادگی و روانی همراه است (کر، فرانسیس، کراس، گاید و جیمز^۴، ۲۰۲۰). نتایج تحقیقات متعددی نشان داده است که افراد جوان‌تر در استفاده از اینترنت به کارکردهای تفریحی و تفکیک‌دو حوزه مجازی و واقعی توجه بیشتری دارند (ولادی و حیاتی، ۱۳۹۶). این گروه بیشتر به دنبال گسترش شبکه‌های دوستی و در عین حال استفاده از فرصت‌هایی هستند که اینترنت برای ناشناس ماندن و گاه پنهان ساختن هویت واقعی در اختیار قرار می‌دهد (سیکیان، کیا و ون^۵، ۲۰۱۵). بدیهی است ایجاد وابستگی و افراط در نوع و نحوه استفاده می‌تواند معضلاتی شخصی و اجتماعی را سبب شود (منصوری، توحیدی و رحمتی، ۱۳۹۳). چو و لی^۶ (۲۰۱۷) نشان داده‌اند که چگونگی استفاده از اینترنت با ویژگی‌های شناختی، عاطفی و میزان مسئولیت‌پذیری^۷ کاربران مرتبط است.

مسئولیت‌پذیری یک الزام و تعهد درونی از سوی فرد برای انجام مطلوب فعالیت‌هایی است که بر عهده‌اش گذاشته شده است. از جمله نظریاتی که در رابطه با مسئولیت‌پذیری بحث می‌کنند نظریه وجودگرایان است. مطابق این نظریه مسئولیت‌پذیری امری وجودی است که از طریق تعلیم و تربیت شکوفا می‌گردد. از این‌رو هر چه انسان آگاه‌تر باشد بیشتر احساس مسئولیت خواهد کرد و با تداوم آگاهی، انسان نیز همواره احساس مسئولیت می‌کند (جاگر و فیفکا^۸، ۲۰۲۰). ویلیام گلاسر مسئولیت‌پذیری را توانایی برآوردن نیازهای خود و پذیرفتن پیامد رفتارها به‌گونه‌ای که مانعی در جهت برآوردن نیازهای افراد جامعه نباشد عنوان می‌کند. مسئولیت‌پذیری در قابل سه مؤلفه صورت‌بندی شده است: ۱. یادگیری انتخاب رفتارهایی است که نیازهای اساسی ما را برآورده کند، ۲. پذیرفتن پیامدهای رفتار خود و ۳. اینکه مانعی بر سر راه برآورده شدن نیازهای دیگران نباشد (صاحبی، زالی زاده و زالی زاده، ۱۳۹۴). دانش‌آموزانی که نسبت به اشتباهات و شکست‌های خود مسئولیت‌پذیر هستند، حرمت خود بالاتری دارند (بورگر، مورتیمر و جانسون^۹، ۲۰۲۰). آرندت و نوده^{۱۰} (۲۰۲۰) نشان دادند که میزان مسئولیت‌پذیری در نوجوانان بسیار پایین بوده به طوری که حدود ۷۱ درصد از پاسخگویان از نظر مسئولیت‌پذیری در حد متوسط و پایین قرار دارند. نتایج پژوهش شوکلا و سیل^{۱۱} (۲۰۲۰) نشان داد که دانشجویان با خود پنداشت بالاتر نسبت به دانشجویان با خودپنداره پایین‌تر در زمینه تحصیلی مسئولیت‌پذیرتر هستند و اعتیاد اینترنتی کمتری نیز دارند. گرین فیلد^{۱۲} (۲۰۱۸)، در پژوهشی به بررسی رابطه مسئولیت‌پذیری و انگیزه و اعتماد به نفس با اعتیاد اینترنتی نوجوانان کره پرداختند. این پژوهش تاثیر منفی اعتیاد به اینترنت بر عملکرد تحصیلی و

¹ - internet addiction

² - Lee, Ko & Chou

³ - Sariyska, Lachmann, Markett, Reuter & Montag

⁴ - Kerr, Francis, Cross, Guide & Games

⁵ - Siqian, Kai & Wen

⁶ - Chou & Lee

⁷ - responsibility

⁸ - Jäger & Fifka

⁹ - Burger, Mortimer & Johnson

¹⁰ - Arndt & Naudé

¹¹ - Shukla & Sil

¹² - Greenfield

روابط خانوادگی آنها و نحوه پایین آمدن اعتماد به نفس را نشان می دهد. همچنین نتایج نشان داد که نوجوانان مسئولیت پذیر میزان کمتری از اعتیاد به اینترنت را گزارش می دهند.

از سوی دیگر با توجه به جدید بودن متغیر اعتیاد به اینترنت در حوزه روانشناسی، مطالعات اندکی در این زمینه و عوامل موثر بر آن صورت گرفته است. از جمله متغیرهایی که به ندرت در پژوهشها به بررسی رابطه آن با اعتیاد اینترنتی پرداخته اند، مکانیسم های دفاعی می باشد. اما نتایج پژوهش های متعددی حکایت از نقش موثر مکانیسم های دفاعی بر اعتیاد به مواد مخدر که به نظر می رسد با توجه به ماهیت مشابه و اهداف مشخص اعتیاد به طور عام، مکانیسم های دفاعی، نقش مهمی بر اعتیاد اینترنتی ایفا کنند (اسزابلوویسز^۱، ۲۰۲۰). مکانیسم های دفاعی عبارتند از واکنش های ناخود آگاه «من»، به عنوان قسمتی از شخصیت به منظور کاهش اضطراب از طریق تغییر در مسیر در ادراک واقعیت. این حالات دفاعی روانی، در چند سال اول زندگی رشد و نمو می کنند. «من» از طریق این فرایندها سعی می کند تا اضطراب های ناشی از تعارض بین «نهاد» و «فرمان» را برطرف سازد (فلوروس و همکاران^۲، ۲۰۱۴). اغلب کارشناسان از جمله هسیه، هسایو، یانگ، لی و یین^۳ (۲۰۱۹) مکانیسمهای دفاعی را بر حسب سبک های دفاعی، به سه دسته سبک دفاعی رشد یافته، نوروتیک و رشد نیافته تقسیم می کنند. در این تقسیم بندی، مکانیسم های دفاعی به صورت سلسله مراتبی ترتیب یافته اند، به طوری که از دفاع های بسیار ناپخته تا بسیار پخته و بسیار ناسازگارانه با بسیار سازگارانه گسترش یافته اند. مکانیسمهای دفاعی در ناپخته ترین سطح، واقعیت را انکار می کنند و واقعیت خیالی ابداع می کنند. مکانیسم های نظیر انکار و خیال پردازی، از همه ناپخته ترند زیرا فرد نمی تواند حتی واقعیت بیرونی را تشخیص دهد. در سطح دوم پختگی، دفاع هایی چون فرافکنی قرار دارند که به موجب آن، فرد واقعیت بیرونی را تشخیص می دهد ولی با دور انداختن جنبه های ناراحت کننده آن از خود، با آن کنار می آید. در سطح سوم پختگی، رایج ترین دفاع ها، از جمله دلیل تراشی و واکنش وارونه قرار دارند. این مکانیسم ها با اضطراب کوتاه مدت به نحو موثری برخورد می کنند اما در دراز مدت فایده ای برای سازگاری ندارند. دفاع های سطح چهارم، سازگارترین و پخته ترین دفاع ها هستند و مکانیسم هایی چون والایش و شوخی را شامل می شود (ریو^۴، ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۷). لاکانی، ویگروگی، چاپرول^۵ (۲۰۱۷)، با هدف بررسی استفاده نامناسب از اینترنت، با اختلالات روانپزشکی، شخصیت، مکانیسم های دفاعی و که بین کاربران در فرانسه انجام شد نشان داد که استفاده نامناسب از اینترنت با اختلال شخصیت و انواع دفاع های رشد نیافته و اختلالات روان پزشکی رابطه معنا داری وجود دارد. فلوروس و همکاران (۲۰۱۴)، در بررسی رابطه بین اختلالات روانپزشکی با اعتیاد به اینترنت در نمونه بالینی؛ تاثیر شخصیت، سبک دفاعی رشد یافته و اختلالات روانپزشکی محور ۱ و II به این نتیجه رسیدند که اعتیاد با تاثیر شخصیت وظیفه شناس و سبک های دفاعی رشد یافته و اختلالات محور ۱ و II رابطه منفی معنا داری وجود دارد. افراد با شخصیت وظیفه شناس با سبک های دفاعی رشد یافته اعتیادی کمتری به اینترنت دارند.

با توجه به مبانی نظری که در بالا اشاره شد و همچنین سوابق پژوهشی راجع به متغیرها که نشان می دهند مسئولیت پذیری در نوجوانان و سبک های دفاعی رشد نیافته و روان رنجور می تواند در اعتیاد به اینترنت آنان نقش داشته باشد. مرور پیشینه تحقیق نشان می دهد که رابطه بین این سه متغیر به شکل هم زمان مطالعه نشده و تحقیقات انجام شده بیشتر در مورد دانشجویان بوده است؛ و از آنجایی که این موضوع تازه و مشکل به روز و مهم خانواده ها و جامعه هست و پژوهش چندان دربار آن در مورد دانش آموزان انجام نگرفته است، لذا تحقیق حاضر به منظور پیش بینی اعتیاد به اینترنت با توجه به متغیرهای مسئولیت پذیری و سبک های دفاعی انجام شده است.

¹ - Szablewicz

² - Floros, Siomos, Stogiannidou, Giouzevas & Garyfallos

³ - Hsieh, Hsiao, Yang, Lee & Yen

⁴ - Ryou

⁵ - Lacanie, Wigrogy, Chabrol

روش پژوهش

این پژوهش با توجه به هدف آن از نوع پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها به صورت مقطعی و تحلیل داده‌های آن به روش توصیفی و از نوع پژوهش‌های همبستگی بود. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر قزوین در سال ۹۹-۱۳۹۸ بودند. با استفاده از جدول مورگان، حجم نمونه انتخابی ۳۲۵ نفر بودند که جهت جلوگیری از ریزش‌ها بر روی ۳۳۰ نفر انجام شد که ۵ مورد پرسشنامه‌ها برگشت داده نشد. روش نمونه‌گیری در مرحله اول به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای بود که مناطق سه‌گانه به عنوان خوشه در نظر گرفته شد که در این مرحله منطقه ۲ آموزش و پرورش شهر قزوین به طور تصادفی انتخاب در مرحله دوم نمونه‌گیری، ۶ مدرسه (سه مدرسه پسرانه و سه مدرسه دخترانه) بصورت تصادفی انتخاب و از هر مدرسه ۵۵ نفر بصورت تصادفی انتخاب و بر این اساس پرسشنامه‌ها بین آنها توزیع شد که نمونه‌نهایی ۳۲۵ نفر شد. که در این بین، ۱۶۵ نفر دانش‌آموز دختر و ۱۶۰ نفر نیز دانش‌آموز پسر بودند.

ابزارهای پژوهش: آزمون اعتیاد به اینترنت (یانگ، ۱۹۹۶): این آزمون دارای ۲۰ ماده و در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، نه موافق و نه مخالف، موافقم و کاملاً موافقم) طراحی شده است که به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود. آزمون اعتیاد به اینترنت دارای پنج عامل مشکلات اجتماعی، تاثیر بر عملکرد، فقدان مهارت، استفاده از چت و بی‌توجهی به شغل و وظایف است. روایی آزمون اعتیاد به اینترنت توسط سازندگان آن مورد تایید قرار گرفت. اعتبار آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ توسط یانگ (۲۰۰۷) برای مشکلات اجتماعی، تاثیر بر عملکرد، فقدان مهارت، استفاده از چت، بی‌توجهی به شغل و وظایف به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۳، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۸۱ گزارش شده است. در ایران علوی، جنتی فرد، اسلامی و رضاپور (۱۳۹۰) ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۷۵، ۰/۷۴ و ۰/۶۲ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز اعتبار به روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۷۳، ۰/۶۹ و ۰/۷۴ به دست آمد.

مقیاس مسئولیت‌پذیری کالیفرنیا (۱۹۴۸): برای سنجش مسئولیت‌پذیری از خرده‌مقیاس سنجش مسئولیت‌پذیری گرفته شده از پرسشنامه روان‌شناختی کالیفرنیا استفاده گردید. مقیاس مسئولیت‌پذیری پرسشنامه روان‌شناختی کالیفرنیا دارای ۴۲ سوال می‌باشد که با هدف سنجش میزان مسئولیت‌پذیری افراد بهنجار ۱۲ سال به بالا تهیه شده است و آزمودنی‌ها به صورت موافقم و مخالفم به سوال‌های آن پاسخ می‌دهند. پرسشنامه یاد شده برای سنجش خصایص شخصیتی پایدار میان فردی در یک جامعه بهنجار تدوین شده است. نخسنت بار هاریسون گاف^۱ در سال ۱۹۴۸ مقیاس‌های اولیه‌اش را منتشر نمود، اما نخستین چاپ در سال ۱۹۵۱ با ۶۴۸ سوال و ۱۵ مقیاس برای سنجش ۱۵ ویژگی شخصیتی انتشار یافت و سپس در سال ۱۹۵۷ مقیاس‌های آن به ۱۸ مورد افزایش یافت. تا این که دوباره در سال ۱۹۸۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت و تعداد سوالات آن به ۴۶۲ و ۲ خرده‌مقیاس همدلی و عدم وابستگی بدان افزوده شد (مارنات، ۱۳۷۴). مقیاس مسئولیت‌پذیری به منظور سنجش ویژگی‌هایی مانند وظیفه‌شناسی، احساس تعهد، سخت‌کوشی، جدیت، قابلیت اعتماد، عمل کردن بر اساس نظم و مقررات، و اعتقاد به این که عقل و دلیل باید بر زندگی حاکم باشد تدوین یافت. پژوهشی‌های انجام شده درباره اعتبار و روایی مسئولیت‌پذیری با پژوهش‌های مربوط به سایر پرسشنامه‌های شخصیتی به خوبی قابل مقایسه است. دامنه تغییر ضرایب بازآزمایی برای هر یک از مقیاس‌ها از میانه ۰/۵۳ تا میانه ۰/۸۰ گزارش شده است، ضرایب همسانی درونی نشان می‌دهد که در مجموع ساختار مقیاس‌ها مناسبند و روایی آن برای اهداف پژوهشی مناسب می‌باشد (میکائیلی منیع، ۱۳۸۹). در این پژوهش از طریق روش تصنیف، آلفای کرونباخ و گاتمن اعتبار مقیاس را محاسبه نموده است که مقادیر به دست آمده به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۷۹ و ۰/۶۹ به دست آمد.

پرسشنامه سبک‌های دفاعی اندرز و همکاران (۱۹۹۳): این پرسشنامه بر اساس الگوی سلسله‌مراتبی دفاع‌ها توسط اندرز، سینگ و بوند^۲ در سال ۱۹۹۳ تدوین گردید که شامل ۴۰ سوال در مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) است و ۲۰ مکانیسم دفاعی را به صورت سه سطح رشد یافته، روان‌آزوده و رشد نیافته مورد ارزیابی قرار می‌دهد (اندرز و همکاران، ۱۹۹۳). مکانیسم‌های دفاعی مربوط به سبک رشد یافته عبارتند از: فرونشاسی، والایی‌گرایی، طنز و پیشاپیش

^۱ - Harisoon Gaf

^۲ - Andrews, Singh & Bond

نگری، مکانیسم های دفاعی مربوط به سبک روان آزرده وار عبارتند از: دیگر دوستی کاذب، تشکل واکنشی، آرمانی سازی و باطل سازی و مکانیسم های دفاعی مربوط به سبک رشد نایافته عبارتند از: دلیل تراشی، فرافکنی، انکار، نارزنده سازی، گذار به عمل، بدنی سازی، خیال پردازی اوتیستیک، لایه سازی، پرخاشگری منفعلانه، جابه جایی و مجزاسازی. اندرز و همکاران در سال ۱۹۹۳ ضرایب همبستگی روش بازآزمایی را برای این پرسشنامه بین ۰/۴۶ تا ۰/۸۶ گزارش نمودند و نیز آلفای کرونباخ را برای سبک های رشد یافته و روان آزرده و رشد نایافته به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۵۸ و ۰/۸۰ گزارش نمودند. بشارت، شریفی و ایروانی (۱۳۸۰) ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از سبک های رشد یافته، رشد نایافته و روان آزرده فرم فارسی به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۳ و ۰/۷۴ و ضریب اعتبار بازآزمایی را با فاصله ۴ هفته ۰/۸۲ برآورد کردند. ضرایب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر برای سبک رشد یافته برابر با ۰/۸۱، سبک رشد نایافته برابر با ۰/۷۶ و سبک روان رنجور برابر با ۰/۷۸ به دست آمد. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از اجرای پرسشنامه ها از طریق نرم افزار SPSS20 در دو بخش توصیفی و استنباطی (همبستگی و رگرسیون گام به گام) انجام پذیرفت.

یافته های پژوهش

توزیع فراوانی جنسیت در افراد نمونه نشان می دهد از ۳۲۵ نفر آزمودنی ۱۶۵ نفر دختر و ۱۶۰ نفر پسر هستند و میانگین جنسیتی دختران نمونه مورد بررسی ۵۰/۷۶ درصد و میانگین جنسیتی پسران نمونه ۴۹/۲۳ درصد بود. همچنین میانگین و انحراف معیار نمرات کسب شده در متغیرهای سبک های دفاعی، اعتیاد به اینترنت و مسئولیت پذیری در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. شاخص های توصیفی سبک های دفاعی، اعتیاد به اینترنت و مسئولیت پذیری

سبک های دفاعی	میانگین	انحراف استاندارد
رشد یافته	۴۶/۳۲	۷/۲۲
رشد نایافته	۱۲۱/۳۳	۹/۲۵
روان آزرده	۴۴/۳۰	۳/۳۲
اعتیاد به اینترنت	۲۲/۴۸	۵/۲۳
مسئولیت پذیری	۲۴/۳۲	۴/۸۸

اطلاعات توصیفی جدول ۱ سبک های دفاعی، اعتیاد به اینترنت و مسئولیت پذیری را نشان می دهد. میانگین متغیرهای مکانیسم های دفاعی که شامل رشد یافته و رشد نایافته و روان آزرده است به ترتیب ۴۶/۳۲ و ۱۲۱/۳۳ و ۴۴/۳۰ است. که بالاترین میانگین مربوط به رشد نایافته (۱۲۱/۳۳) و پایین ترین مربوط به روان آزرده (۴۴/۳۰) می باشد. میانگین اعتیاد اینترنتی ۲۲/۴۸ و انحراف استاندارد اعتیاد اینترنتی ۵/۲۳ می باشد. میانگین مسئولیت پذیری ۲۴/۳۲ و انحراف استاندارد مسئولیت پذیری ۴/۸۸ می باشد.

جهت اطمینان از برقراری مفروضه های ضریب همبستگی پیرسون، از آزمون کالموگروف اسمیرنف برای برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع نمرات بر روی نمرات متغیرهای پژوهش استفاده شده است. طبق نتایج سطح معناداری برای متغیر رشد یافته: (۰.۱۵۸)، برای متغیر رشد نایافته: (۰.۴۵۶)، روان آزرده: (۰.۲۲۴)، اعتیاد به اینترنت: (۰.۰۷۲) و مسئولیت پذیری: (۰.۱۰۲) است. طبق نتایج هیچکدام از نمرات در گروهها در سطح ($p < 0.05$) معنی دار نبوده و این بدین معنی است که شرط نرمال بودن توزیع نمرات رعایت شده است و می توان آزمون های پارامتریک در مورد این نمرات به کار برد. جهت انجام فرضیه اول از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ۲. نتایج ضریب همبستگی بین مسئولیت پذیری و اعتیاد به اینترنت

مسئولیت پذیری	اعتیاد به اینترنت
ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۱۱۳*
سطح معنی داری	۰/۰۴۲
تعداد	۳۲۵

طبق جدول (۲) مسئولیت پذیری با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه منفی و معنی دار ۰/۰۴۲ در سطح ($P < 0.05$) می باشد.

جدول ۳. خلاصه نتایج ضریب همبستگی بین سبک‌های دفاعی با اعتیاد به اینترنت

اعتیاد به اینترنت	سبک های دفاعی
** -۰/۲۸۵	رشد یافته
* ۰/۱۱۴	رشد نیافته
* ۰/۱۱۲	روان آزرده

طبق جدول (۳) ضریب همبستگی پیرسون بین سبک دفاعی رشد یافته با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه منفی و معنی دار ۰/۲۸۵ در سطح ($P < ۰/۰۱$) و با سبک های دفاعی رشد نیافته با اعتیاد اینترنتی دارای رابطه مثبت و معنی دار ۰/۱۱۴ در سطح ($P < ۰/۰۵$) و با سبک دفاعی روان آزرده با اعتیاد اینترنتی دارای رابطه مثبت معنی دار ۰/۱۱۲ در سطح ($P < ۰/۰۵$) می باشد.

جدول ۴. خلاصه مدل رگرسیون گام به گام سبک‌های دفاعی و مسئولیت پذیری با اعتیاد به اینترنت

مدل	R	R ²	تعدیل یافته R ²	خطای استاندارد
1	(a) ۰/۲۸۵	۰/۰۸۱۲	۰/۰۸۱۰	۳/۵۵
2	(b) ۰/۲۹۹	۰/۰۸۹۴	۰/۰۸۹۲	۲/۳۳
3	(c) ۰/۳۲۰	۰/۱۰۲	۰/۱۰۱	۴/۸۵

نتایج جدول ۴ نشان داد در پیش بینی اعتیاد به اینترنت از طریق سبک های دفاعی و مسئولیت پذیری در گام اول سبک دفاعی روان آزرده می تواند ۸٪ واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کند و در گام دوم سبک دفاعی رشد یافته به همراه سبک دفاعی روان آزرده می تواند ۸٪ واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کنند. و در گام سوم مسئولیت پذیری به همراه سبک دفاعی رشد یافته و سبک دفاعی روان آزرده می توانند ۱۰٪ واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون فرضیه نخست پژوهش نشان داد که بین مسئولیت پذیری با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیقات دالبوداک و همکاران (۲۰۱۳) و واکاس و همکاران (۲۰۱۶) مشابه و همسو است. پژوهش هال و پارسونز (۲۰۰۱) نشان می دهند افراد دارای اعتیاد به اینترنت از مسئولیت های شان می گریزند و این اتلاف وقت باعث ایجاد مشکلات مهمی در زندگی روزانه می شود. یانگ (1996) مهمترین مشکلات استفاده مفرط از اینترنت، عدم مدیریت زمان و عدم مسئولیت پذیری است. گرین فیلد (۲۰۱۸)، نیز در پژوهشی به بررسی رابطه مسئولیت پذیری، انگیزه و اعتماد به نفس با اعتیاد اینترنتی نوجوانان کره پرداخت. این پژوهش تاثیر منفی اعتیاد به اینترنت بر عملکرد تحصیلی و روابط خانوادگی آنها و نحوه پایین آمدن اعتماد به نفس را نشان می دهد. همچنین نتایج نشان داد که نوجوانان مسئولیت پذیر میزان کمتری از اعتیاد به اینترنت را گزارش می دهند. در تبیین این نتیجه می توان گفت؛ افراد مبتلا به دلیل اینکه هر چه بیشتر منابع خود (اعم از زمان، پول و انرژی) را به استفاده از اینترنت اختصاص می دهند، مسئولیت های حرفه ای، اجتماعی و شخصی زندگی واقعی خود را نادیده می گیرند و این امر منجر به عواقب منفی برای آنها می شود. عاملی دیگر که در این افراد دیده می شود به زمینه اجتماعی فرد برمی گردد. به خصوص انزوای اجتماعی یا فقدان حمایت اجتماعی از سوی خانواده یا دوستان، عامل مهمی در آسیب زا از اینترنت است. هنگامی که این افراد با اینترنت آشنا می شوند به علت تقویتی که در نتیجه کار با آن دریافت می کنند به مدت بیشتری از اینترنت استفاده می کنند. پس شرطی می شوند که این عمل را بیشتر تکرار کنند تا همان پاسخی که در تجربه اول به دست آورده بودند، را کسب کنند. بنابراین اینترنت وسیله ای می شود تا فرد بدون مواجه شدن با مشکلات زندگی که هر روز با آن دست به گریبان هستند از آنها اجتناب کند. همچنین این افراد به دلیل استفاده مفرط از یک طرف خود را تنها تر احساس می کنند و میزان ارتباط های اجتماعی کمتری را تجربه می کنند و از طرف دیگر دچار شناخت های ناسازگارانه ای می شوند که زمینه افزایش افسردگی آن را فراهم می کند.

نتایج بعدی پژوهش نشان داد که بین سبک دفاعی رشد یافته با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی و با سبک های دفاعی رشد نیافته و روان آزرده رابطه مثبت و معنی داری دارد. در همین رابطه نتایج پژوهش لاکانی، ویگروگسی، چاپرول^۱ (۲۰۱۷)، نشان داد که

¹ - Lacanie, Wigrogy, Chabrol

استفاده نامناسب از اینترنت با اختلال شخصیت و انواع دفاع های رشد نیافته و اختلالات روان پزشکی رابطه معنا داری وجود دارد. نتایج پژوهش های حجازی، ویسانی، قادری، یزدان پناه (۱۳۹۴) مکانیسم های دفاعی و رشد نیافته و نوروپیک رابطه مثبت معنی داری با اعتیاد به اینترنت دارند، ضیایی قم و قدسی (۱۳۹۵) اعتیاد به اینترنت از طریق سبکهای دفاعی و تحریفهای شناختی قابل پیش بینی است، فلوروس و همکاران (۲۰۱۴) اعتیاد به اینترنت با سبک های دفاعی ارتباط دارند. پژوهش وقاص و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد ارتباط مثبتی بین مکانیسم های دفاعی و اعتیاد به اینترنت وجود دارد. در تبیین این نتیجه می توان گفت، افرادی که در استفاده از اینترنت افراط می کنند اغلب دارای مکانیسم های دفاعی رشد نیافته بوده و در موقعیت های استرس زای زندگی قادر به استفاده از مکانیسم های رشد یافته نیستند. گروهول (۱۹۹۹) طی تحقیقاتی که درخصوص دلایل گرایش افراد به اینترنت و استفاده اعتیادآور آنها از اینترنت انجام داد، بدین نتیجه رسید که افرادی که وقت زیادی را صرف استفاده از کامپیوتر می کنند، کسانی هستند که در زندگی با مشکلاتی مواجهند. در واقع، این افراد چون رغبتی به برخورد با مشکلاتشان زندگی ندارند و مایل نیستند حتی با آنها روبهرو شوند، به فعالیت اعتیادآور در اینترنت می پردازند. به واقع، این گونه رفتارها، مشابه رفتار کسانی است که تلویزیون زیاد نگاه می کنند، یا کتاب زیاد می خوانند، و یا مرتب برای نوشیدن آب به بیرون از اتاق می روند (دوران^۱، ۲۰۱۲).

از سوی دیگر نتایج نشان داد که مسئولیت پذیری به همراه سبک های دفاعی رشد یافته و سبک دفاعی روان آزوده می تواند ده درصد واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کنند. در تبیین این نتایج می توان گفت انسان ها به طور کلی در رویارویی با فشار روانی از سبک های دفاعی مشخص و گاه منحصر به فردی استفاده می کنند که به لحاظ ماهیت واقعیت را تحریف می کنند (کرامر^۲، ۲۰۱۲). مکانیسم های دفاعی یکی از مهم ترین مفاهیم روان تحلیل گری در مطالعه ی شخصیت است. این مکانیسم ها، فرآیندهای تنظیم کننده ی خودکاری هستند که برای کاهش ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت درونی و بیرونی از طریق تأثیرگذاری بر چگونگی ادراک حوادث تهدیدکننده عمل می کنند (بردی و کارسون^۳، ۲۰۱۲). از سوی دیگر مسئولیت پذیری یا بی مسئولیتی، هر یک اشکالی از ارتباط با جامعه هستند که تا حدی به نحوه و چگونگی آگاهی فرد از دنیای پیرامونش مربوط می شود. اگر افراد تصویر درستی از جامعه، عناصر اجتماعی و چگونگی رفتار اجتماعی آنان موثر خواهد بود (ماجدی، ۱۳۸۸). عدم مسئولیت پذیری و نداشتن تعهد نسبت به خانواده و جامعه می تواند زمینه ساز گرایش به رفتارهای انحرافی و اعتیادی مانند اعتیاد به اینترنت گردد و فرد با گرایش به استفاده افراطی از اینترنت، از زیر بار مسئولیت های خود در خانواده و جامعه شانه خالی کند. همزمان با عدم مسئولیت پذیری، فرد با انکار واقعیت و خیال پردازی و ساختن هویت مجازی برای خود و احساس رضایت خاطر از حضور اینترنت، گرایش بیشتری به اینترنت پیدا می کند.

پژوهش حاضر با محدودیت هایی همراه بود؛ از جمله استفاده از پرسشنامه خودگزارشی در پژوهش حاضر که دقت اندازه گیری را با مشکل مواجه می کند. در پژوهش حاضر، آزمودنی ها از دختران و پسران دانش آموز و از جمعیت غیربالیینی انتخاب شدند و مقایسه ای بین دو جنس انجام نشد، لذا در تعمیم یافته ها به سایر جمعیت های غیردانش آموزان باید دقت و احتیاط شود از این رو پیشنهاد می گردد در پژوهش های آینده با انتخاب نمونه های بالینی و دانشجویان و همچنین مقایسه تفاوت های دو جنس در ارتباط با متغیرها نیز پژوهش هایی صورت گیرد.

¹ - Duven

² - Cramer

³ - Brady, Carson

منابع

- ابراهیم مقدم، حسین و اکبری، حامد. (۱۳۹۴). رابطه سبک های هویت و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه علم و صنعت. نخستین کنگره بین‌المللی جامع روانشناسی ایران، تهران، مرکز همایش های توسعه ایران.
- بشارت، محمد علی؛ شریفی، ماندانا و ایروانی، محمود. (۱۳۸۰). بررسی رابطه سبک های دلبستگی و مکانیسم های دفاعی. مجله روانشناسی، ۱۹ (۵): ۲۷۷-۲۸۹.
- حجازی، الهه؛ ویسانی، مختار؛ قادری، محمدصدیق و یزدان پناه، شایسته. (۱۳۹۴). رابطه مکانیسم های دفاعی و سبک های هویت با اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان کارشناسی کوی دانشگاه تهران. ششمین همایش سراسری آسیب های پنهان زیست دانشجویی، کردستان، جهاد دانشگاهی.
- روی، جان مارشال. (۲۰۰۵). انگیزش و هیجان. ترجمه سیدیچی محمدی. (۱۳۹۷). تهران: نشر ویرایش.
- صاحبی، علی؛ زالی زاده، محسن و زالی زاده، مسعود. (۱۳۹۴). تئوری انتخاب: رویکردی در جهت مسئولیت پذیری و تعهد اجتماعی. رویش روانشناسی، ۱۱ (۲): ۱۴-۲.
- ضیایی قم، حسام و قدسی، احقر. (۱۳۹۵). تحریف های شناختی، سبک های دفاعی و اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان. کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، شیراز، پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز.
- علوی، سید یلمان؛ جنتی فرد، فرشته؛ اسلامی، مهدی و رضاپور، حسین. (۱۳۹۰). ارزیابی ملاک های تشخیصی DSM-IV-TR برای تشخیص اختلال اعتیاد به اینترنت. مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان، ۱۳ (۶): ۳۵-۳۱.
- مارنات، گری گراث. (۱۳۷۴). راهنمای سنجش روانی. ترجمه پاشا شریفی، حسن و نیکخو، محمدرضا. تهران: انتشارات رشد.
- منصوری، زهرا؛ توحیدی، افسانه؛ رحمتی، عباس. (۱۳۹۳). ارائه و تعیین برآزش مدل روابط علی جو عاطفی خانواده، نارسایی هیجانی، خودکارآمدی، راهبردهای مقابله با استرس و رضایت از زندگی بر آمادگی به اعتیاد. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- میکائیلی منیع، فرزانه. (۱۳۸۹). مقایسه مسئولیت پذیری، روحیه همکاری، سلامت روانشناختی، رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدارس شبانه روزی و عادی. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۳۴ (۱۱): ۶۱-۸۸.
- ولادی، فاطمه و حیاتی، صفر. (۱۳۹۶). مطالعه رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان متوسطه ناحیه یک شهر ارومیه. پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- ماجدی حمید. (۱۳۸۸). ارزیابی سیاست های زمین شهری و مسکن در کشور. فصلنامه اقتصاد شهر؛ ۴: ۸۸-۹۸.
- Andrews G, Singh M, Bond M. (1993). The Defense Style Questionnaire. *Journal of Nervous and Mental Disease*; 18: 246-256.
- Arndt N, Naudé L. (2020). Responsibility in the face of adversity: Adolescents' sense of self in reciprocal relationships. *Youth & Society*; 52(2): 288-307.
- Brady S, Carson C. (2012) Self-harm is associated with immature defense mechanisms but not substance use in a nonclinical Scottish adolescent sample. *J Adolesc*; 35:765-7.
- Burger K, Mortimer J, Johnson M K. (2020). Self-esteem and self-efficacy in the status attainment process and the multigenerational transmission of advantage. *Social Science Research*; 86: 102374.
- Chou C, Lee Y H. (2017). The moderating effects of internet parenting styles on the relationship between Internet parenting behavior, Internet expectancy, and Internet addiction tendency. *The Asia-Pacific Education Researcher*; 26(3): 137-146
- Cramer P. (2012). Psychological maturity and change in adult defense mechanisms. *Journal of Research in Personality*; 46(3): 306-316.
- Dalbudak E, Evren C, Aldemir S, Coskun K S, et al. (2013). Relationship of internet addiction severity with depression, anxiety, and alexithymia, temperament and character in university students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*; 16(4): 272-278.
- Duven E, Unterrainer J, Wölfling K. (2012). Gaming addiction - disturbed impulse control in internet addicts and pathological gamblers. *European Psychiatry* 27: 1- 1-8.

- Floros G, Siomos K, Stogiannidou A, Giouzevas I, et al. (2014). The relationship between personality, defense styles, internet addiction disorder, and psychopathology in college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*; 17(10): 672-676.
- Greenfield D N. (2018). Treatment considerations in Internet and video game addiction: a qualitative discussion. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*; 27(2): 327-344.
- Hall A S, Parsons J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of mental health counseling*; 23(4): 312.
- Hsieh K Y, Hsiao R C, Yang Y H, Lee K H, et al. (2019). Relationship between self-identity confusion and internet addiction among college students: the mediating effects of psychological inflexibility and experiential avoidance. *International journal of environmental research and public health*; 16(17): 3225.
- Jäger J, Fifka M. (2020). A comparative study of corporate social responsibility in English and German professional football. *Soccer & Society*; 1-19.
- Kerr C, Francis B, Cross K, Guide G C, et al. (2020). Net call: Internet Gaming Disorder and Internet Addiction Disorder are not the same. *Heart*.
- Lacanie N, Wigrogy L, Chabrol, A. (2017). The relationship of inappropriate use of the Internet, with psychiatric disorders, personality, defense mechanisms, Department of Sociology and Psychology, Riga Stradins University, Latvia.
- Lee Y H, Ko C H, Chou C. (2015). Re-visiting Internet addiction among Taiwanese students: A cross-sectional comparison of students' expectations, online gaming, and online social interaction. *Journal of Abnormal Child Psychology*; 43(3): 589-599.
- Sariyska R, Lachmann B, Markett S, Reuter M, et al. (2017). Individual differences in implicit learning abilities and impulsive behavior in the context of Internet addiction and Internet Gaming Disorder under the consideration of gender. *Addictive Behaviors Reports*; 5:19-28.
- Shukla G, Sil, A. (2020). A Study of Attitude of Teachers and Students towards Use of M-Learning. *Studies in Indian Place Names*; 40(60): 488-497.
- Siqian G, Kai X, Wen H. (2015). The study on the Relationship between Alexithymia and Mental Health of Middle School Students. *Science of Social Psychology*; 5: 017.
- Szablewicz M. (2020). Spiritual Opium: The Internet Addiction Panic and the Spiritually Ailing Nation. In *Mapping Digital Game Culture in China*; 51-80. Palgrave Macmillan, Cham.
- Waqas A, Farooq F, Bhatti A, Saamia J. (2015) Exploring the psychometric properties of the English version of the Internet Addiction Test in the Pakistani population: a cross-sectional survey, CMH Lahore Medical College and Institute of Dentistry, *Lahore Cantt, Pakistan*, (5): 162-197.
- Waqas A, Rehman A, Malik A, Aftab R, et al. (2016). Exploring the association of ego defense mechanisms with problematic internet use in a Pakistani medical school. *Psychiatry research*; 243: 463-468.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*; 1(3): 237-244.
- Young K S. (2007). Cognitive behavior therapy with Internet addicts: treatment outcomes and implications. *Cyber Psychology & Behavior*; 10(5): 671-679.

Investigate the Relationship between Accountability and Defensive Styles Internet Addiction of High School Youth in Qazvin In female students

Sara Ziafar¹

Fatemeh Alijani^{2*}

Abstract

Purpose: The Purpose of the present study was to investigate the prediction of Internet addiction in adolescents in Qazvin based on responsibility and defensive styles.

Methodology: The research method was descriptive-correlational in terms of applied data collection method and quantitative data type in terms of data type. The statistical population of all high school students in Qazvin was in the academic year of 2019-20. Using the stepwise cluster sampling method, 325 people were selected as the sample size. Internet addiction questionnaires (Yang, 1996), Responsibility (California, 1948) and Defense Styles (Anders et al, 1993) were used to measure the variables studied. The analysis of the information obtained from the implementation of the questionnaires was performed through SPSS20 software in two descriptive and inferential sections (Pearson correlation, step-by-step regression).

Results: The results showed that responsibility is negatively associated with Internet addiction. Growing defense mechanisms are negatively associated with Internet addiction and have a positive relationship with underdeveloped and psychotic defense mechanisms. Also, the results of step-by-step regression analysis showed that responsibility along with developed defense mechanisms and psychologically impaired defense mechanisms can explain 10% of Internet addiction variance.

Conclusion: Addiction is associated with the influence of conscientious personality and developed defensive styles and disorders I and II, and people with conscientious personality with less developed defensive styles are less addicted to the Internet.

Keywords: Internet addiction, responsibility, defensive styles, Female students

¹ Master of General Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

² Assistant Professor, Department of Counseling, Abhar Branch, Islamic Azad University, Abhar, Iran (Corresponding Author). ftm.alijani@gmail.com